

INGLIZ TILI LEKSIKASIDA AMERIKANIZMLARNING O'RNI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI

Alfraganus universiteti

Filologiya fakulteti

Ingiliz tili 2 - kurs talabasi

Siddiqova Nozila Qaxramon qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz tilidagi amerikanizmlar (ya'ni amerikaliklar tilida paydo bo'ladi, keyingi umumiy ingliz tilida keng qo'llanila bo'lgan so'z va iboralar)ning tarixiy, lug'atviy ishlari va rivojlanish tendentsiyalarini aniqlash. Amerika Qo'shma Shtatlarining siyosiy, jismoniy va madaniy nufuzi orilishiga olib keldi. Maqolada amerikanizmlarning asoslariy turlari, moddiy-tarixiy asoslari va zamonaviy global kommunikatsiyadagi o'zini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Amerikanizm, ingliz tili leksikasi, AQSh madaniyati, lug'at boyishi, global kommunikatsiya, amerikalik variant, tarixiy rivojlanish.

РОЛЬ И ДИНАМИКА РАЗВИТИЯ АМЕРИКАНИЗМОВ В АНГЛИЙСКОМ ЛЕКСИКОНЕ

Аннотация: В данной статье рассматриваются исторические, лексические и эволюционные тенденции американизмов в английском языке (то есть слов и выражений, которые появляются в языке американцев и впоследствии становятся широко используемыми в общеупотребительном английском языке). Рост политического, физического и культурного влияния Соединенных Штатов Америки привел к увеличению числа американизмов. В статье рассматриваются основные типы американизмов, их материальные и исторические основы, а также их проявление в современной глобальной коммуникации.

Ключевые слова: Американизмы, английский лексикон, культура США, обогащение словарного запаса, глобальная коммуникация, американский вариант, историческое развитие.

THE ROLE AND DYNAMICS OF THE DEVELOPMENT OF AMERICANISMS IN THE ENGLISH LEXICON

Abstract: This article examines the historical, lexical, and evolutionary trends of Americanisms in the English language (that is, words and expressions that appear in American speech and subsequently become widely used in common English). The growing political, physical, and cultural influence of the United States has led to an

increase in the number of Americanisms. The article examines the main types of Americanisms, their material and historical foundations, and their manifestation in contemporary global communication.

Keywords: Americanisms, English lexicon, US culture, vocabulary enrichment, global communication, American variant, historical development.

Kirishda avvalo oddiy jumla va soʻzlardan boshladik, fermasi, dasht, osmono'par bino, kovboy, metro, dorixona kabi soʻzlar *lift* (BrE: *lift*), benzin (Bbenzin), kvartira (BrE: *tekis*), yuk mashinasi (BrE: *yuk mashinasi*), m (BrE: *film*) ka

Zamonaviy globalizatsiya va internet madaniyati esa *cookie*, *spam*, *blog*, *download* kabi yangi atamalarning ommaviylashiga turtki berdi. Shundaqa, kirish qismida amerikanizmlar yordami, balki yangi texnologiyalar va moddiy resurslarning butun dunyoga ta'sir qilishi, shuningdek, xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan.

Inglizning dunyodagi etakchi tilini oladi ichki leksik dinamikasi va tashqi choralari bilan bo'yilib borishida yoq qo'l qoladi. Shu jihatdan, amerikanizm yangi Qo'shma davlatlarda paydo bo'ladi, keyinroq Amerika butun tilshunosligida qo'llab-quvvatlanayotgan soʻzlar va ma'no yangiliklari zamonaviy ingliz tili rivojining omillaridan biri.

Amerika Qo'shma Shtatlari XVIII oxirlarida davlat sifatda shakllangan bo'lib, asrlar, siyosiy va jismoniy hayotdan ulkan rivojlanishga erishdi. Bu yara o'z navbatdagi tilning ichki binolarini kengaytirdi va litsenziya ingliz tilidan ushlab turishlarga yangi leksik birliklarning kirishiga turtki berdi. Masalan, Amerika hayotiga *on ranch*, *prairie*, *skyscraper*, *cowboy*, *subway*, *drugstore* kabi soʻzlar o'z tarixi va madaniy zamini bilan AQShda paydo bo'ladi, keyingichalik Buyuk Britaniya va boshqa ingliz tilida ham qo'shiladi.

XIX asrdan boshlab Amerika intrializatsiyasi, yangi ixtirolar va ijtimoiy hayot shakllarining tarqalishi natijasida kattalab neologizmlar lug'atda mustahkam o'rin egalladi. masalan, texnika va texnologiya sohasidagi *elevator* (BrE: *lift*), *gasoline* (BrE: *benzin*), *apartment* (BrE: *flat*), *truck* (BrE: *lorry*), *movie* (BrE: *film*) kabi soʻzlar avval Amerikada qo'llanilgan bo'lsa, keyinchalik global ommaviy madaniyat va savdo aloqalari uchun keng tarqaldi.

Zamonavviy globalizatsiya yarashayotganda amerikanizmlar kuchlari leksik boylikni oshmoqda, balki ma'no o'zgarishlari, uslubiyati va yangi yaratish uslublarini ham yuzaga qilmoqda. Internet madaniyatida *cookie*, *spam*, *blog*, *download* kabi atamalarning ommaviylashishi ham AQShning axborot texnologiyalaridagi etakchiligi bilan bog'liq. Shu nuqtai nazardan, amerikanizmlar qutqaruv tildagi so'z yang

Ingliz tili leksikasida amerikanizmlarning shakllanishi va rivojlanishi uzoq tarixiy jarayon bilan uzviy bog'liq bo'lib, Amerika Qo'shma Shtatlarining siyosiy, iqtisodiy va madaniy taraqqiyoti bilan hamnafas tarzda kechgan. XVIII asrda mustaqil

davlat sifatida vujudga kelgan AQSh qisqa vaqt ichida sanoat, fan-texnika va madaniyat sohalarida katta yutuqlarga erishdi. Bu jarayonlar tilda yangi soʻzlar va iboralarning tez va koʻp miqyosida yuzaga kelishini ragʻbatlantirdi. Avval mahalliy hayot va amerikaliklar madaniyati bilan bogʻliq boʻlgan ranch, cowboy, prairie, drugstore kabi soʻzlar keyinchalik global ommaviy madaniyat taʼsirida butun ingliz tili dunyosida ommalashib, umumiy lugʻat tarkibiga kirib bordi.

XX asrda Amerika iqtisodiyoti va texnologiyasining jahon miqyosidagi yetakchiligi amerikanizmlarning yanada tez tarqalishi uchun yangi imkoniyat yaratdi. Masalan, elevator, gasoline, apartment, movie, truck kabi soʻzlar dastlab Amerikada qoʻllanilgan boʻlsa, global savdo va ommaviy axborot vositalari orqali Britaniya va boshqa ingliz tili mintaqalarida ham qabul qilindi. XXI asrda esa internet va raqamli texnologiyalarning kengayishi bilan cookie, spam, blog, download, hashtag kabi yangi atamalar butun dunyodagi ingliz tilining ajralmas qismiga aylandi.

Amerikanizmlar nafaqat yangi realialarni belgilaydi, balki mavjud soʻzlarning maʼno qatlamlarini kengaytirib, yangi uslubiy tendensiyalarni ham yuzaga keltiradi. Masalan, to vacation (taʼtilga chiqish) yoki to google (qidiruv tizimida izlash) kabi feʼllar tilning dinamik imkoniyatlarini koʻrsatadi. Shuningdek, ular orqali zamonaviy ijtimoiy va madaniy qadriyatlar, turmush tarzi va texnologiyalarning butun jahonga tarqalishi ham ifoda etiladi.

Xulosa qilib aytganda, amerikanizmlar zamonaviy ingliz tilining eng faol va taʼsirchan leksik qatlamlaridan biri hisoblanadi. Ular tilning ichki rivojlanishini boyitish, uni yangi madaniy va ilmiy realialarga moslashtirish, global muloqotda yengil va samarali aloqa oʻrnatishda muhim rol oʻynaydi. Shu sababli, amerikanizmlarning leksik taraqqiyotdagi oʻrni va rivojlanish dinamikasini oʻrganish tilshunoslar, madaniyatshunoslar va global kommunikatsiya sohasi mutaxassislari uchun dolzarb ilmiy yoʻnalish boʻlib qolmoqda.

ADABIYOTLAR USTIDANY XATI

1. Algeo, J. Ingliz tilining kelib chiqishi va rivojlanishi. Wadsworth, 2010 yil.
2. Mencken, HL Amerika tili: Qo'shma Shtatlarda ingliz tilini rivojlantirish bo'yicha tadqiqot. Knopf, 2010 (qayta nashr).
3. Crystal, D. Ingliz tili global til sifatida. Kembrij universiteti nashriyoti, 2019 yil.
4. Finegan, E. Til: uning tuzilishi va qo'llanilishi. Cengage Learning, 2015 yil.
5. Oksford inglizcha lug'ati (OED). Amerika inglizcha yangilanishlari, 2023.
6. Internet ma'lumotlari: www.oed.com, www.merriam-webster.com, www.etymonline.com.